

SCHLAGT VOR SITTERT
ENKELE TOT NU TOE ONBEKENDE DOCUMENTEN
MET BETREKKING TOT DE SLAG IN DE KEMPEKOEL IN 1543

RENÉ LAUWERS

Over deze slag uit de Gelderse Successieoorlog is al een en ander gepubliceerd ¹⁾. Th. Oberdorf en A. Jonkergouw gaven in 1975 een samenvatting van alles wat toen bekend was over deze veldslag, compleet met schema's van het verloop van de strijd en een (vrije vertaling van een) ooggetuigenverslag, beschreven door iemand uit de verliezende (keizerlijke) partij. Dit verslag zelf berust in het Roermondse stadsarchief en is letterlijk gepubliceerd door P.Th.A. Dohmen in 1889.

Voor het eerst is er nu nieuw materiaal over de slag boven water gekomen, namelijk twee stukken in het Hauptstaatsarchiv te Düsseldorf. Het gaat daarbij om een kort verslag van de strijd door iemand uit de winnende (Gulikse) partij, plus een lijst van door de winnaars in beslag genomen buskruit en wat daarmee gebeurde.

De bedoeling van dit artikelje is om eerst de slag nog eens kort in zijn context te plaatsen. Daarna krijgt de lezer een vertaling/parafrasering van de inhoud, waarna de transcriptie van beide 'nieuwe' stukken volledig wordt weergegeven ²⁾.

DE GELDERSE SUCCESSIEOORLOG

De strijd ging over de opvolging van hertog Karel van Egmond, hertog van Gelre en Zutphen, die geen opvolger had. Tegenover elkaar stonden:

- *Willem V van Kleef, Gulik en Berg* (1516-1592), dus de landsheer van Sittard. Met het bezit van Gelre kon hij van zijn landen Kleef en Gulik-Berg één aaneensluitend gebied maken. Hij werd op 27 januari 1538 door de Gelderse Staten gekozen tot opvolger van de (toen nog levende) hertog Karel, waarna de Gelderse steden nog trouw zwoeren aan Willem V, die hun privileges bevestigde. Hertog Karel stierf in augustus dat jaar en Willem V werd als diens opvolger erkend en ingehuldigd. Tot zijn partij in de oorlog behoorden met name zijn zwager hertog Johan Frederik van Saksen (met zijn Saksische zwarte ruiters), en Frans I koning van Frankrijk, die de oorlog zou financieren en met wiens nicht Willem V huwde. Verder (natuurlijk niet te vergeten) de stad Sittard met haar schutterijen;
- *Keizer Karel V* (1500-1558), koning van Spanje, hertog van Bourgondië, keizer van het Duitse Rijk en Heer van de Nederlanden, had net zijn gebied in het huidige Nederland uitgebreid met Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel en Utrecht; met Gelre kon ook hij zijn landen tot één geheel aaneen smeden.

Karel V maakte aanspraken op de opvolging in Gelre op grond van de vrede van Gorinchem in 1528 waarin werd bepaald dat Gelre aan Karel zou vallen als de Gelderse hertog kinderloos zou overlijden.

Na wat diplomatieke pogingen start de strijd in 1542: de Geldersen onder leiding van de legendarische Maarten van Rossum trekken plunderend door Brabant en belegeren met de Gulikers samen Heerlen. Als reactie hierop vallen de keizerlijke Bourgondiërs onder leiding van René van Châlons, prins van Oranje, in oktober 1542 aan in onze streken, waar zij de steden Düren, Susteren, Jülich, Heinsberg en ook Sittard (op 22 oktober 1542 na een beleg van vier dagen) veroveren.

Te Maastricht werd enkele dagen later een wapenstilstand bereikt waarbij werd bepaald dat René de veroverde steden weer moest ontruimen. Deze schond al spoedig het bestand en bezette de steden weer. Nu bracht hertog Willem V een leger op de been, dat de vijand versloeg bij Aldenhoven, waarna de keizerlijken zich terugtrokken op de vestingen Düren, Susteren en Heinsberg; de vestingwerken van Sittard werden bij de terugtocht verwoest. Heinsberg werd nu gedurende de winter door de hertogelijke legers belegerd/uitgehongerd.

In het voorjaar was de nood hoog gestegen in de vesting Heinsberg, en de keizerlijke partij wilde nu trachten de stad vanuit Maastricht te ontzetten. Dit lukte onder leiding van de hertog van Aerschot op 21 maart 1543, waarna deze wilde doorstoten naar Sittard.

En dan volgt dus de slag in de Kempekoel op 24 maart, waarbij de keizerlijke partij in eerste instantie aan de winnende hand leek maar vervolgens toch werd verslagen.

Dit betekende niet het einde van Karel V: in de zomer rekende hij af met hertog Willem, en op 29 augustus bood een afvaardiging van Sittard de keizer te Wassenberg de sleutels van de stad aan om aan plundering te ontkomen. Op 6 september onderwierp Willem zich te Venlo aan Karel, waarna het vredesverdrag van Venlo tot stand kwam, waarbij uiteraard Gelre aan Karel V toeviel.

HET VERSLAG

De schrijver spreekt van de *Schlacht vor Sittert*; van de Kempekoel had hij waarschijnlijk nooit gehoord, en hij geeft als ondertitel (vrij vertaald; namen letterlijk overgenomen):

Bericht over hoe de Bourgondiërs mijn genadige Heer Hertog van Gulik, Gelre, Kleef en Berg enz. opnieuw gewelddadig hebben overvallen en hoe de veldslag is verlopen.

Op maandag na palmzondag ³⁾ zijn de Bourgondische troepen vanuit Maastricht weggetrokken met grote aantallen ruiters, (voet)knechten, proviand, geschut en andere krijsuitrusting.

Op dat moment waren de hertogelijke ruiters verdeeld over verschillende gebieden: de Drost van Hamme was met meer dan 200 paarden in het land van

Kleef en op de Veluwe, Johan van Selbach met zijn troepen in de landen Ravensberg en de Graafschap; vele edelen en ruiters waren afwezig, o.a. omdat het bijna Pasen was en om thuis uit te rusten, zodat men hen niet snel bijeen kon brengen.

Omdat ook de infanterie (knechten) van de hertog erg verspreid was, om steden en dorpen in alle landen van de hertog bezet te houden, en omdat diegenen die wel in de buurt waren eerst geld wilden zien eer zij op veldtocht wilden gaan, maakte de keizerlijke partij, die dit had bemerkt, van de gelegenheid gebruik om op witte donderdag ⁴⁾ 's morgens de (belegerde) vesting Heinsberg van voedsel te voorzien.

De hertogelijke cavalerie was met 7 vendels infanterie onderweg en heeft moeten afzien, maar er waren toch enige schermutselingen met de vijand en men had o.a. Huyn van Amsterode verslagen en naar Roermond gebracht zonder zelf schade te hebben geleden.

De Bourgondiërs waren die nacht te Dremmen en verder rond Heinsberg gebleven. Op vrijdag trokken zij tot voor Sittard en hadden tegen die stad de nodige stukken geschut ingezet met het idee Sittard in te nemen om vervolgens verder te trekken door het land van de hertog.

Dan volgen de namen van de aanvoerders van het Bourgondische kamp: de hertog van Arschot, Benckhaner, de heer van Roggendorff oder Conduij, de heer van Sponet, de heer van Borrenberg, de heer van Frens zoon van de heer van Mollenbas en vele andere heren. Zombreff was Brantmeister en aan hem waren Hantzenrait en Streithagen toegevoegd. Verder Asmus von der Heupen met zijn Oberlentzen Knechten, maar er waren meer Niderlentzen Knechten.

Rond die tijd kwam de tijding dat de prins van Oranje (René van Châlons) en de heer van Beuren met 500 paarden en 12 vendels infanterie uit Utrecht en Holland van plan waren te Grave de Maas over te steken om het land van Kleef binnen te vallen.

Ter redding van Sittard waren de ruiters en knechten van de hertog die hij allerijl had samen laten brengen, op paaszaterdag ⁵⁾ 's morgens tussen 6 en 7 uur vanuit Roermond vertrokken om tussen 13 en 14 uur te Sittard aan te komen. De keizerlijke troepen hadden de berg voor Sittard met de daar gelegen hoeven ingenomen maar de troepen van de hertog hadden hen verjaagd en alles terugveroverd.

Toen hadden vier vendels infanterie uit Sittard zich bij de anderen gevoegd. Zij waren in slagorde gaan staan op een tamelijk groot veld voor Sittard. De keizerlijke troepen hadden aan een kant de berg met een holle weg voor zich en aan de andere kant het broek of moeras, met voorop een groot stuk geschut, dat driemaal op de hertogelijke troepen schoot en schade aanrichtte.

De hertogelijke partij had zeven stukken veldgeschut aan de berg. De oude krijgslieden, zowel ruiters als voetknechten, die op bevel de vijand bespied hadden, hadden allen verteld, dat er net zoveel Bourgondische knechten waren als de hunne, en dat er meer dan eens zoveel ruiters waren. Zij hielden een vierkante

slagorde aan, aan de voorkant en beide zijden goed beschermd. En toen men hen had aangevallen, had men de slagorde niet kunnen verbreken.

Intussen waren de voetknechten van de hertog, waaronder een kern van goede krijgslieden, waarvan de meerderheid al in ettelijke slagen had gevochten, door de holle weg gekomen. Ze hadden hun slagorde weer ingenomen en vervolgens met de nodige voorzichtigheid de vijand aangevallen. Met Gods genade hadden ze de eerste drie gelederen verslagen en de andere Bourgondische knechten tot voor het geschut gedrongen; zij zijn op de vlucht geslagen over de lange kant van de berg, om achter de berg weer te hergroeperen, maar de hertogelijke knechten waren in slagorde naderbij gekomen en de vijand meer dan een kwart mijl op de vlucht achterna gegaan.

In het gewoel tijdens die aanval waren de hertogelijke ruiters deels naar achteren gedrongen, zodat de keizerlijke ruiters hun geschut hadden terugveroverd. Toen hebben de hertogelijke troepen zich in hun slagorde omgewend en ettelijke honderden paarden bij zich verzameld, om vervolgens de keizerlijke ruiters opnieuw onder ogen te komen. Toen die dat zagen, zijn zij geweken en op de vlucht geslagen.

De troepen van de hertog hadden al het Bourgondisch geschut met toebehoren, de wagen van de hertog van Arschot, muilezels met koffers op de rug en nog van alles in beslag genomen. Men zag knechten die zilver droegen en men had ook veel geld veroverd: verschillende zeiden dat ook het geld bedoeld ter uitbetaling van de Bourgondische troepen, die men nog ettelijke maanden loon schuldig was, gevonden was.

De mannen van de hertog bleven die nacht bij het geschut in het kamp van het Bourgondische leger, en op paaszondag had men alle geschut en toebehoren verzameld en naar Sittard voor de poorten gebracht. Het kon de stad niet in wegens gebrek aan bruggen (over de stadsgrachten). Verder werd order gegeven de doden op het slagveld te tellen en te begraven. Uiteindelijk zijn de hertogelijke ruiters en voetknechten teruggekeerd naar Roermond, maar Meynart van Ham was met zeven vendels knechten en ettelijke ruiters te Sittard achtergebleven.

De volgende maandagmorgen (tweede paasdag) had Meynart iemand naar de hertog gestuurd met het bericht dat het aantal doden aan Bourgondische zijde ca. 1.600 bedroeg met ongeveer 2.000 gevangenen. Verder 22 of 24 grote stukken geschut, waaronder 14 kartouwen, 200 tonnen kruit, vele wagens met kogels en met proviand en alles wat voor oorlogvoering nodig was.

Verder deelde dezelfde boodschapper mee, en het werd ook naar de hertog en diens raad vanuit Roermond geschreven, dat de keizerlijke bezetting van Susteren die nacht was weggetrokken naar Maastricht en dat Susteren door de hertogelijke troepen weer was ingenomen.

De Bourgondische aanvoerders van de knechten waren merendeels gevangen genomen of gesneuveld. De hertogelijke kapitein van de knechten Wilhelm D. had een steek in de mond opgelopen en was in zijn zij geschoten, en men hoopte dat hij in leven zou blijven. Verder was de hertogelijke kwartiermeester gesneu-

veld en niet meer dan 20 voetknechten. Ritmeester Lutzenroit zu Blanckenberg uit het land van Berg is met verschillende andere adellijke lieden dood gebleven, waaronder landdrost Bynßvelts oudste zoon, Leeck, Neerhagen, Bock van Patteren en nog anderen die nog niet precies bekend waren; ”der Her wil innen zu beiden Siden gnedich syn”.

Van de Bourgondiërs wist men nog niet precies wie er omgekomen of gevangen genomen waren, maar in elk geval waren gevangen: Sombreff, Gulpen en Oist, en men zei dat ook jonker van Nassaw zu Wißbaden en jonker von Breiert gevangen zouden zijn. Men had verschillende vergulde helmen veroverd, maar een grondig bericht zou later volgen. De hertogelijke troepen hebben 17 infanterievaandels en 3 cavalerievaandels gewonnen. Moge de Almachtige zorgen voor vrede en eendracht.

KORT COMMENTAAR OP HET VERSLAG

Dit verslag geeft veel minder details over de slag zelf dan het andere al eerder bekende. In grote lijnen komen de verhalen wel overeen. Alleen zijn de genoemde aantallen zoals van doden en gewonden hier meestal kleiner. Verder bevat het verslag veel minder namen van strijders.

We willen het graag aan deskundigen op het gebied van middeleeuwse veldslagen overlaten beide verslagen met elkaar te vergelijken.

Overigens kennen we uit andere bron nog namen van slachtoffers aan hertogelijke kant, namelijk uit de leenregisters ⁶⁾. Het gaat daarbij om leenmannen die als tegenprestatie voor het feit dat zij een landgoed van de heer in leen kregen, hem moesten volgen in de strijd, met door hen zelf te betalen paard en wapenrusting ⁷⁾. Zo liet de leenheer van het goed Raensberg in het ambt Brügggen zich in de strijd vervangen door Egbert van Loewenich, ”dan derselb Egbert in der Veldtschlacht fur Sittert zu Thoidt bleiben war”. Van twee lenen te Grevenbroich is bekend dat hun leenmannen ”vur Sittart in der Schlaigt ein Pferdt gelaissen”.

DE LIJST VAN IN BESLAG GENOMEN VATEN BUSKRUIT

Dit veel kortere stuk bevat veel namen, wat de transcriptie extra moeilijk maakt, vandaar de vraagtekens in de tekst. De vertaling, met telkens tussen haakjes de totaalstelling ter controle na ruim 350 jaar, luidt:

Bericht over de ettelijke vaten buskruit die in de slag voor Sittart veroverd werden.

Op 25 maart anno 1543 in de slag voor Sittard gewonnen en aan mij overhandigd en als volgt heengezonden kruit:

Te Sittard gebleven, opgeslagen en wat men niet kon vervoeren		27 vaten
Meinhart vom Ham	5 vaten	(samen 32)
Tholhus von Nüssen heeft opgeladen	7 vaten	(39)
Engel en Lam	6 vaten	(45)
Thyes von Echel?	5 vaten	(50)
Johan Schulthoff	6 vaten	(56)
Gelys von Schram 2 Pader	3 vaten	(59)
Pauh Loyd 2 vaten kruid	2 vaten	(61)
Johan Goltstein	6 vaten	(67)
Peter von Schwaam	6 vaten	(73)
Jacob Grun	6 vaten	(79)
de gebroeders van Send Joist	1 vat	(80)
Jacob von Beggendorp	5 vaten	(85)
Clays Hensberch	4 vaten	(89)
Clays von Scharpensey	15 vaten	(94)
Wylhem von Drypsroijde	6 vaten	(100)
Johan Kilmont	6 vaten	(106)
Nelvis Mewigs	3 vaten	(109)
Peter Dinckels	2 vaten	(111)
Johan Plueman	5 vaten	(116)
Gerlach Hartinck von Dülcken	4 vaten	(120)
Godicken von Suggenroyde	4 vaten	(124)
Mertin von Merßen	4 vaten	(128)
Sibe dye Proet von Dülcken	4 vaten	(132)
Vyet von Gladdebeck	4 vaten	(136)
Coppert von Dülcken	4 vaten	(140)
Kessel von Dülcken	4 vaten	(144)
Jannickhuß von Dülcken	4 vaten	(148)
Vyet Weghen	4 vaten	(152)
an Thor 2 vaten Bechkreutz	3 vaten	(155 of 157?)
Serphannen	2	(155, 157 of 159?)
Dryes von Gladdebeck	5 vaten	(160, 162 of 164?)
Totaal aan vaten kruid		161 vaten
Heb ik van mij uit gezonden (?)		129
Is naar Roermond in de weertoren gezonden		74 vaten
Idem in de Klokkentoren 32, resten		23 vaten(?)
Verder heb ik voor Heinsberg op bevel van de artillieriemeester uit Roermond gehaald en gezonden 85 vaten, dus zijn er nog in Roermond achtergebleven, die de heer toekomen: 21 vaten. Ook zijn in het kartuizersklooster te Roermond geweest voor zover de artillieriemeester wist, 4 vaten.		

De telling is niet te volgen, maar dat het om enorme hoeveelheden buskruit ging, is duidelijk. Ook interessant zijn toch de vele namen van de hertogelijke partij.

STRAATNAMEN

In de jaren 1980 zijn in de nieuwe Sittardse woonwijk Kempnhof (een deel van het gebied Kempekoel, gelegen ten noorden van de weg Sittard-Wehr, oostelijk van de sportvelden (van de stad komende bij de eerste rotonde linksaf)) een aantal straten genoemd naar deelnemers aan de veldslag die (o.a.) hier ter plaatse

wedde in 1543. Het gaat steeds om namen, genoemd in het toen al bekende ooggetuigenverslag.

Aan keizerlijke kant zien we de *Keizer Karel V straat* (naar de keizer zelf), de *Maria van Bourgondiëstraat* (landvoogdes van de keizer in de Nederlanden), *René van Oranjestraat* (naar René van Châlons, prins van Orange, die namens de keizer in 1542 Sittard veroverde), de *Christof van Oeststraat* (naar een van de gesneuvelde edelen), de *Philip de Croystraat* (naar de hertog van Aarschot, keizerlijk bevelhebber), de *Van Rongihof* en de *Van Lintrehof* (naar gesneuvelde edelen).

Van de tegenpartij zien we de *Willem van Gelre-Gulikstraat* (dus naar Willem V zelf), de *Karel van Egmondstraat* (naar de Gelderse hertog om wiens opvolging het eigenlijk allemaal ging), de *Maarten van Rossumstraat* (naar de legendarische Gelderse krijgsheer; dat hij ook echt in de slag meevocht blijkt nergens), de *Meindert van Hamstraat* (naar de aanvoerder van de troepen die na de slag te Sittard bleven), de *Dirk Hoenhof* (naar de Gelderse bevelhebber), de *Van Drimbornstraat* en de *Van Pallandtstraat* (naar gesneuvelde edelen).

Ook dit is een manier om de herinnering aan deze veldslag levend te houden.

Noten:

- G.D. Franquinet, *De Geldersche Successie-oorlog en de slag van den Kollenberg bij Sittard*, in: Jaarboekje voor Limburg, Maastricht 1872.
- Martin Jansen, *Een drietal historische straatliedjes*, in: de Maasgouw 2 (1880), pp. 277-278, 281-282 en 285-286, Maastricht 1880.
- P.Th.A. Dohmen, *De slag aan de Kempekoel, bij Sittard, op den 24en Maart 1543*, in: PSHAL 1889, pp. 441-452, Maastricht 1889. Hij geeft de integrale tekst uit de *Neue Zeitung*, het getuigenverslag waarop eigenlijk alle literatuur over de slag tot op heden is gebaseerd.
- Th. Oberdorf en A. Jonkergouw, *De Slag aan de Kempekoel te Sittard, 24 maart 1543*, uitgave VVV Sittard 1975.
- Met dank aan Guus Janssen voor zijn hulp bij de transcriptie.
- Er staat "uff Maindach nach Palmdag", op maandag na palmzondag, in 1543 was dat 19 maart.
- Er staat "uff gueden Donrisdach", op witte donderdag, in 1543 was dat 22 maart.
- Er staat "Samsdach Oirsteravent", paaszaterdag, in 1543 was dat 24 maart.
- Carl Lenaerts, *Die Mannkammern des Herzogtums Jülich; ein Beitrag zur Geschichte des Lehnwesens im späten Mittelalter und in der Neuzeit*, in: Rheinisches Archiv 3, Bonn/Leipzig 1923, p. 116.
- Zie over deze leendiensten D.J.J. Lauwers, *De mankamer Born, beheer en administratie van leengoederen in de Gulikse tijd*, in: Monografieën uit het land van Sittard, deel 7, Sittard 1992, pp. 52-58.

Transcripties:

I. HSAD, Hs B VI 3 (Geldria), folio 430-433

(430r:)

Schlagt vor Sittert

Bericht welcher Gestalt die Burgundischen mynen gnedigen Herren Hertzogen zu Gulich Gelre Cleve und Berg etc. wederumb geweltiglich übertzogen und die Veltslag ergangen.

Uff Maindach nach Palmdag syn die Burgundischen uß Mastricht getzogen mit grosser Antzal Ruyter und Knecht Proviand Geschutz und ander kriegs Rüstung.

Zur derselviger Zeit sein hochgedachtes Hertzogen Ruyters der meherligen Deylen verreden gewesen. Der Drost van Hamme mit meher dan zwehondert Pferden intz Landt van Cleve und uff die Velow. Johan van Selbach mit etlichen Beerischen? über Rhijn nachdem sich etliche ouch da eyns übertzogs & besorget die Ravenßberg und Graffschafft so des Ortz ouch Knecht vanden Burgundischen versamlet worden und sunst vil Jonckern und Ruyters dweyl es gegen des Hochtzeit und in der Hast gewesen ouch etliche vil sich zu rusten heym gereden, also das man die in der Ile nit hait kunnen zu wege bringen.

Zu dem sich ouch hochgedachten Hertzogen Knechten vast verspreit gewesen zu Besetzung der Sted und Flecken in allen des Hertzogen Landen und die jenige so by eyn andern vorhanden waren hannen gemonstert und betzaelt sein willen ehe man sie uff den Zug hait bringen kunnen, der Oirsaechen die Burgundischen welich uß Erfahrung sulche Gelegenheit vur sich getzogen und uff gueden Donnisdach dem Morgen Heinsberg gespiset.

Des Hertzogen Ruyter sein uff den Bend gewest mit seven Venlen Knechten und doch absehen mossen aber etliche haben mit innen scharmutzelt und under ander.

(430v en 431r zijn geheel leeg)

(431v:)

Huyn van Amsteroiden neder geworffen zu Rurenm(un)den inbracht und gein Schaede geleden.

Die Burgundischen sein die Nacht zu Dremmen und sunst umb Heiñßberg gebleven und des Frydachs hait vor Zittart getzogen darinnen etliche Geschutz ingesit und syn der Meynong gewesen Zittart zu beschaffen in zu nemen und volgens in hochdachten Hertzog Lande weders zu zehen.

By dem Burgundischen Houffen sein gewesen Werster der Hertzog van Arschot, Benckhaner der Her von Roggendorff oder Conduij der Her von Sponet (?) der Her von Borrenberg der Her von Frens des Hern von Mollenbas Son und die andere mehr Herren, Zombreff ist Brantmeister gewesen und ime zugegeven Hantzenrait und Streithagen. Asmus von der Heupen regnirt mit den Oberlentzen Knechten aber der Niderlentzen Knecht ist mehe gewesen.

Uff die selvige Zeit und volgens ist Zeidung komen wie der Prince von Orangen und der Her van Beuren mit vuff hondert Perden zu dem Bosch sein xij venlich Knech uß dem Stift Utrecht und Holland khomen lassen und by einanderen haven der Meinong zu Grave überzuschiffen und intz Lands zu Cleve zu vallen.

Der Oirsach und Redding der Stat Sittart der Hertzogen Ruyter und Knechten so man in der Ile hat kunnen zu samen brengen des folgende Samsdach Oirsteravent den Morgen zuisschen VI und VII uß Ruremund getzogen und umb eyn oder II Uheren na middach zu Sittart ankhomen und die Burgundischen haben den Berch vor Sittart mit iren verloren Houffen innemen lassen aber der Hertzogen Luyde haben sie abgedreven und das rensen (?) erobert.

(432r:)

In dem sein vier Fenlen Knecht uß Sittart zudem andern komen und die Slacht Ordnung allerthalben gemaeht, und ist eyn zimlich groß Velt vor Sittart, die Burgundischen sein vur in irem Furdel verbleven an eyner Seiden Lantz dem Berg eynen holen Weg vor sich gehabt ander ander Siden das Broich oder Moer und für Haupt ein groß Geschutz, welchs drimael uff des Hertzogen reisen (?) getzuchs (?) abgegangen und Schaden gedain.

Des Hertzogen Luyde haben sieben Stuck Feltzgeschutz gehabt andern Berg oder nit daruff. Die alte kriegs Luyd so von Ruyter und Knechte zu Besichtigung dis Viand verordent haben alle werlagen, das der Burgundischen Knecht noch so vil als der irer und der Reisinghen mehe dannoch so vil gewest und haben den einer vierkantiger Slachordnung gehalten, das Vurhaupt und beide Seiden mit Kueretzeren (?) wol bedeckt stil gehalten und uff sich treffen lassen und men hat er Ordnung nit brechen oder trennen moegen.

Mitler weil syn des Hertzogen Knechten welche ein Kern van guten Kriegs Luyden dar under

der Meherheit in etlichen Slachten gewest durch den hollen Weg khomen und ire Ordnung wederumb gemacht und mit Vursichtichet und sulicher Fridicheit die Viande angegreffen das mit Gnaden des Almechtigen die drie irste Geledder onttgetochen? die ander Burgundischer Knechts voir Geschutz gedrunge, in die Flucht geslagen welche über den langen Hals des Bergs gewichen doch hinder den Berg wederumb stand griffen wolden, aber des Hertzogen Knecht hadden in der Slacht Ordnung nahe gedrenckt und die Viand mehr dan eyn groß Vierdel mille wegs lang in der Flogt geslagen und nachgeilet.

(432v:)

Dar under in sulchen Angriff und Mangelong sein des Hertzogen Ruter zum Theil hinder getrunge und die Burgundischen Ruter haben das Geschutz widerumb erobert.

In dem sein des Hertzogen Knecht in der Slachordnung wederumb gewant und etliche hundert Perdt sich bij inne gesamlet und den Burgundischen Ruterer wederumb under Ogen gezogen. Als sie das gesehen sein sie gewichen und fluchtig abgezogen.

Des Hertzogen Luyde haben al der Burgundischen Geschutz (...) zugehoer wagen des Hertzogen van Arschot mule eselen mit den Kofferen und sunst groß Guitt gewonnen.

Man sieht die Knecht in marteren samplen daircosten (?) und hatt man pesemen (?) gain der Hern Silbergescher umbragen, und haven auch ner etliche vil Geltz erobert etliche wollen sagen das die Betzaling der Burgundische Knecht dabij gefunden sein soll noch nachdem man inen etliche Monet schuldich gewest.

Des Hertzogen Luyd sein die Nacht umb das Geschutz und uff der Walstat im Burgundischen Leger vorbleven und uff Oirsterdach hait men das Geschutz errot (?) loder und ander kriegs Rustung versamlen und zu Sittart für das Thur furen lassen dwyl man es uß Mangel der Bruggen in der Stat nit hat bringen moegen und ist ouch verordent die Doden ab zu tzellen und zu begraben und seint also des Hertzogen Ruter und Knecht wederumb zu Ruremund ingezogen, doch Meynarten van Ham mit siben Venlen Knechten und etliche Ruyter zu Sittart verlassen.

Des volgende Maendag den Morgen hait Meynart eynen zu hochgedachten Hertzogen geschickt und antzeigen lassen.

(433r:)

das der Doden so uff der Burgundischen Siden gebleven XVI hondert und der Gefangen II^m sein sollen ungeverlich und das Geschutz zu erobert und daran khomen syn XXII oder XXII-II grober Stuck das geringste halbe solang dair under XIII Cartowen und Scherffmesser II^c tonnen Pulvers met vil Wagen von Cogelen etliche Wagen mit Stechloderen ouch vil Proviand und ander Nottrufft zum Krieg.

Gelichsals zeigt ouch derselvigen Diener an und ist sunst ouch hochgedachten Hertzogen und siner F.G. Rethen uß Ruremund geschreven worden wie die Burgundischen so bynnen Susteren gelegen inder Nacht uß gezogen nach Maastricht die Stat verlassen und van des Hertzogen Luyden wederumb ingenomen.

Die Burgundische Hauptluyden Fendrich und Bevelsluyden ober die Knechten sein den meherer Deil und schier alle gefangen oder doit bleven.

Des Hertzogen Obersten über die Knechten Wilhelm Domsheen (?) ist mit einer Sproß in den Mont gestochen und in eyne Side geschossen men haff. Aber er sol am Leben gein Not haben.

Des Hertzogen Quartiermeister is doit bleven aber sunst van seiner F.G. Knecht nicht über XX umkhomen. Der Bergschen Ritmeister Lutzenroit Drost zu Blanckenberg ist mit etlichen guden Luyden van adel und andern bleven darunder des Lantdrosten Bynßvelt alste Shon, Leeck Neerhagen Bock van Patteren und andere mehr gewesen die man noch nit weiß, der Her wil innen zu beiden Siden gnedich syn.

(433v:)

Von den Burgundischen aber weiß man noch nit eigentlich wer umkhomen oder gefangen sein doch sein gefangen die man am besten keirt Sombreff, Gulpen, Oist und man sacht ouch

das diser Jongher van Nassaw zu Wißbaden und der Jungher von Breiert (?) mit noch mehr andere Burgundische Herren gleichfals gefangen sein sollen des gruntlichen Bericht man noch daglichs mit meheren Bescheit erwardet, dan man hait etliche vergulte Helmet erobert dan (?). Des Hertzogen Luyde haben XVII Knechten Fenlin und III Ruyter Fenlyn gewonnen. Der Almechtig wal sein gnad Vridden und Eyndracht verlehenen. Schlacht vor Zittart.

II. HSAD, Jülich-Berg II nr. 4911

(omslag:)

Bericht van etlichen Thonnen Polvers so in der Schlacht fur Sittart gewonnen worden.

(1:)

Als fünffundzwanzigsten Tags Marty anno 15XL3 in der Schlacht vor Sythart Krud gewonnen und mir behendiget und hen geßand wo nach volget:

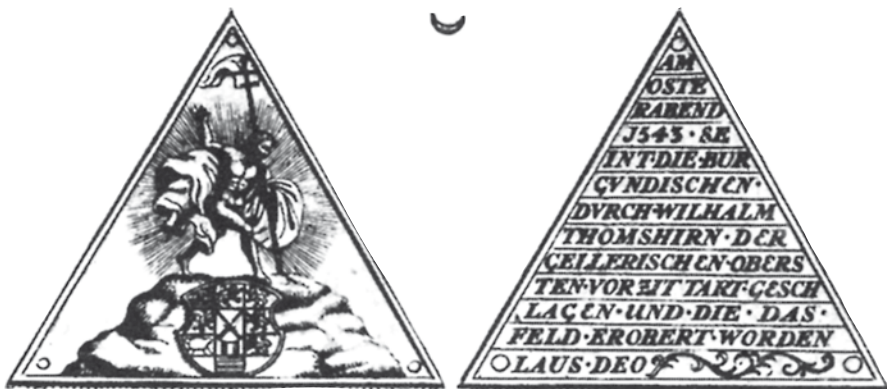
Item sint tho Sythart bleven dye op geschlagen	
und dye man nicht füren konde	XXVII Thon
Item Meinharth vom Ham	V Thon
Item Tholhus von Nüssen opgelaiden	VII Thon
Item Engel und Lam	VI Thon
Item Thyes von Echel (?)	V Thon
Item Johan Schulthoff	VI Thon
Item Gelys von Schram	II Pader III Thon
Item Pauh Loyd	II Thon Krudes II Thon
Item Johan Goltstein	VI Thon
Item Peter von Schwaam	VI Thon
Item Jacob Grun	VI Thon
Item dye Bruder von Send Joist	I Thon
Item Jacob von Beggendorp	V Thon
Item Clays Hensberch	IIII Thon
Item Clays von Scharpenseyl	V Thon
Item Wylhem von Drypsroijde	VI Thon
Item Johan Kilmont	VI Thon
Item Nelvis Mewigs	III Thon
Item Peter Dinckels	II Thon
Item Johan Plueman (?)	V Thon
Item Gerlach Wenckens	IIII Thon
Item Johan Hartinck von Dülcken	IIII Thon

(2:)

Item Godicken von Suggenroyde	IIII Thon
Item Mertin von Merßen	IIII Thon
Item Sibe dye Proet von Dülcken	IIII Thon
Item Vyet von Gladdebeck	IIII Thon
Item Coppert von Dülcken	IIII Thon
Item Kessel von Dülcken	IIII Thon
Item Jannickhuß von Dülcken	IIII Thon
Item Vyet Weghen	IIII Thon
Item an Thor	II Thon Bechkreutz III Thon
Serphannen	II
Item Dryes von Gladdebeck	V Thon

Summa des Krud facit I^c LXI Thon

Hain ich von mir geßant uts (?) I^c XXIX
 Item ist tho Remond im werder Thorn sunden worden LXIII Thonnen
 Item im Glockthorn XXXII restat XXIII Thon
 Item das heb ich vor Hensberch anß Bevelhel des Attellerye Meyster ut Rumonde gehelt und
 geßand LXXXV Thonnen so ist noch tho Remond bleven dath m gh Herren tho kompt XXI
 Thon.
 Item sint in der Karthaußen auch tho Remond gewest als dem Attellerye Meyster bewost II-
 II Thon.

T.

F.

Gedenkenningen op de overwinning bij Sittard